

LAURA SINTIJA ČERNIAUSKAITĖ
LÉLEGZET A MÁRVÁNYON

Fordította Laczházi Aranka

LAURA SINTIJA ČERNIAUSKAITĖ
LÉLEGZET A MÁRVÁNYON

TYPOTEX

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető
felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásáért.

Laura Sintija Černiauskaitė: *Kvėpavimas į Marmurą*

© Leidykla „Alma littera”, 2018

Hungarian translation © Laczházi Aranka, 2021

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2021

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

ISSN 2064-2989

ISBN 978 963 493 160 7

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu

és a facebook.com/typotexkiado oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Felelős szerkesztő: Laik Eszter

Tördelés: Bödecs László

Borítóterv: Stark Attila

Nyomta és kötötte: Generál Nyomda Kft., Szeged

Felelős vezető: Hunya Ágnes

A rókaljuk

Az országúton gyalogol.

Az úttest úgy fénylik a fűben, mint a nyugatba döfött kés, az árnyékok végiggurulnak a fején meg a vállán, és a ritkán járó autók zúgása mintha gőzölgő, nyálkás nyomokat hagyna az agyában. Az olajosan csillogó augusztusi fű átnedvesíti a lépteit, ahogy letér az országútról – itt él, így, az aszfalt és az égbolt között –, mintha idáig nem is lett volna semmi, és a múlt tolakodó fantomjai odaát maradtak volna, az emlékezeten túl, mint valami távolodó zaj.

Épp csak megszületett valakinek a képzeletéből, felröppent az országút fölé, amire a nap hűvös pupillája alatt boltívként zárul az erdő. A nap fénye egyáltalán nem szigorú, ő kimerülten lebeg benne, súlytalanul, mint egy porszem.

Mintha a célját már vele magával együtt megteremtették volna.

Most egyszerűen csak megy előre, talán nem is tudja, hová és miért, de minden, ami annyi éven át növekedett benne, most tudja helyette, és vezeti őt.

Neki csak engedelmeskednie kell. Ebben a fényben előre meg van neki bocsátva minden.

A fűben a naptól megperzselődött kövek lüktetnek. Ez az illat... A felhevült bőr szaga. Amikor este a konyhában az orrát belefúrta az ő nyakába, ott lüktetett egy forró, ideges vérösvény. „Na, ugyan, mi az” – dűnnyögte ő anélkül, hogy felpillantott

volna a könyvből. Ő ritkán érintette meg *a fiút*, és a fiú ritkán érintette meg őt a kezével, valahogy megérezte, hogy neki ez tilos. „Mi van ezzel a kisfiúval” – suttogta ő mindig színtelen, késő esti hangon – ő már majdnem aludt ilyenkor. „Semmi.” „Ha semmi, akkor semmi. Eredj, aludj, a testvéred már alszik.”

Az nem a testvérem.

Az nem a testvérem, és nekem senki nem a testvérem. Én a levegőből született kivétel vagyok.

Egy fehér Porsche suhant el mellette, mint egy csendes bowlinggolyó – egyszer a tévében látta, ahogy bowlingoztak. És látott egy Porschét is, amit meg lehetett nyerni, ha veszel valamit és kitöltöd a kupont. Ahhoz a másik Porschéhoz, ami a tévében olyan pirosan csillogott, mint a meleg víz gombja az intézet zuhanyzójában, ahhoz a Porschéhoz hosszú combú lányok simultak, akik mintha valami fénylő hártáival lettek volna bevonva.

Úgy simogatták az autót, mintha élő lenne, és mintha már előre beleszerettek volna az autó leendő gazdájába. Akkor úgy tűnt neki, hogy a szerelem, amiről mindenki annyit beszél, éppen ez: olyannak lenni, hogy birtokolni akarjanak. Csak senki nem tudja rendesen elmagyarázni, hogyan lehet ezt elérni. Azoknak a szépségeknek, akik úgy fonták körül a Porschét, mint szalag az ajándékot, hosszú, karcsú lábuk volt. Sehol máshol nem látott ilyen lábakat; az intézetis lányok meg az ottani nők testesebbek voltak, puha hátsóval, amit félt sokáig nézni, a lábuk vastag volt, szilárdan álltak a földön, és a folyosókon elég nagy zajt keltettek. Azokat a szépségeket a tévében talán szándékosan úgy nemesítik és nevelik, mint egy különleges tyúkfajt, hogy aztán odasimul-

janak ahhoz a Porschéhoz – gondolta akkor ő, tenyerét a nadrágja láb fűtötte sliccén tartva.

A fehér Porsche lassított és megállt. Csak ennyi volt, de ő azonnal érezte, hogy miatta. Úgy tett, mintha nem vette volna észre. Amikor egyenletes lépteivel a kocsi közelébe ért, kinyílt az első ajtó.

– Messzire mész? Ül be, elviszlek egy darabon.

Megjijedt, hogy ő az – világos színű kiskosztüm meg a halántékán a naptól bearanyozott hajszálak, és az illata – az az illat, és a fényes lycrába bújtatott lábfej –, ugyanúgy, mint ő, ez a nő is levette a cipőjét vezetéskor – a biztonság kedvéért minden részletet rögzített. És annyira elpirult, hogy egy pillanatra minden elsötétült a szeme előtt... Ez nem lehetett ő, még ennyi év után sem, ebben a Porschében nem. És ez az illat – bár hasonló, és a hangszíne és a vékony ujjpercek mintha kis koronák lennének a kormány fölött, mindez nem volt több, mint ügyes hamisítvány.

Beült. Előre, a nő mellé.

Az autó elindult. Halkan és simán suhant az országúton, mint kés a vajban. A nő kérdezgetett valamiről, ő pedig csak annyit értett, hogy hazudnia kell, az igazságnak egy morzsáját sem ejtheti el. Ezeknek nem szabad igazat mondani.

Végül is nem ismeri a nőt, és nem is akarja ismerni. Ráadásul csak a legelején gondolta úgy – amikor még kisebb volt –, hogy nekik fontos az igazság. Valójában nincs rá szükségük, csak számukra kellemes dolgokat akarnak hallani. Nem törte a fejét azon, mit szeretne hallani a nő: bizonyára ugyanazt, amit mindenki – szürke, hétköznapi részleteket, amelyek úgy hasonlítanak egymásra, mint az út menti égerfák. Dühítette, hogy a nő arra

kényszeríti, hogy megerőltesse az agyát és feleslegesen fecsegen. Hallgatta a nő mély, lusta hangját, és a válasszal jócskán késve puha pihékkel borított arccsontjára pillantgatott hamuszürke haja alatt, amin átszűrődtek az esti nap ferde sugarai. A nő, mintha megérezte volna a fény önkényeskedését, előhúzott egy csatot, és a kormányt elengedve néhány gyakorlott mozdulattal összetűzte a haját a tarkóján. Állcsontjának lecsupaszított hajlatában bársonyos árnyék jelent meg, a titok csábító hűvöse, hasonló ahhoz, mint mikor egy combról lehúzzák a csipkét. A többi fiúval együtt már látták ezt a mozdulatot a tévében. Jóleső érzés töltötte el, lenyelte ragadós nyálát, és nadrágzsebében megmarkolta a kést.

– Hol tegyelek ki? – kérdezte a nő.

– Itt.

– Itt?... Itt rögtön?...

A nő hangjában, a parfümjében, nősténymozdulatainak arrogáns arzenáljában alig érezhetően ott volt a felsőbbrendűség. Ez megőrijtette.

Előrántotta és a nő nyakához szorította a kést.

– Állj meg.

A nő azonnal engedelmeskedett. Rögtön megértette, hogy vele nem lehet tréfálni. Anélkül, hogy csak rápillantott volna a késre, tudta, hogy ott les a torkánál, és hogy mi lehet még ebből.

Csak azt akarta, hogy a nő tudja, mire képes. Csak ennyit. Ezt meglátni a szemében.

A nő nem nézett rá. Egyenesen maga elé meredt, az árnyékba merülő országútra. Mellettük elszáguldott néhány autó. Mindketten egyszerre figyeltek fel erre, aztán újra meghallotta a nő

lélegzetvételét. Nem, meglátta: a kigombolt blézer nyílásában kezdett lüktetni, lenvászon blúza alatt.

Arra vágyott, hogy a nő megérintse. Csak nem tudta, hogyan kérje. Hogy szokás ezt mondani. Mit csinálnak ők, ha azt akarják, hogy megérintsék őket. Csak ennyit.

A nő keskeny, krémszínű keze az ő olcsó mosóportól bűzlő ruháján... Nem.

– Mit fogsz csinálni? – kérdezte a nő.

Jobb lett volna, ha nem kérdezi.

Mert tudta, mit akar csinálni. Csak soha, soha nem lesz hozzá bátorsága. De meg tud tenni valami erősebbet, amire a nő egész életében emlékezni fog.

Keményen megnyomta a kést, a nyakon csíkot húzott a vér.

A nő felkiáltott. Rángatózni kezdett, erősen összeszorította a szemét, az arca csupa ránc lett, és aki az imént még olyan nyugodtnak és büszkének látszott, most a combokról letépett, gyűrött csipkére emlékeztetett.

A fiú lenyeli sűrű nyálát.

– Térdelj le – zihálja. Nem akarja kimondani, mert mondani *szégyen*. Jobb lenne, ha a nő olvasna a gondolataiban, és anélkül tenné, hogy neki meg kéne alázkodnia, de a nő erre nem képes, és ezért meg fogja büntetni. A nő a gumiszőnyegre kuporodik, a mellei, ahogy a kormány összepasszírozza, olyanok, mint két, kitörni kész kis állatka, hegyes kis pofájuk a lenvászon blúzt böködi, másznak felfelé a menekülést keresve.

– Mit akarsz? – suttozja.

Nem tudja. Egyszerűen tetszik neki, ahogy ott tartja a nőt a kés pengéje alatt. Mit parancsolhatna még neki... Fél megérinteni

az ujjával, csak a késsel meri, annak a hegyével, de azon keresztül nem ér el hozzá az a melegség a nő bőréből. A nő nyakához hajol és szagolja, egyre csak szagolja az alvadó üreget a nyakán – ez az ő műve, ő nyitotta fel a szöveteket, ő engedte szabadon ezt az illatot, és az ő ágyékában árad szét és zúg a győzedelmes hódítás élvezete, szétárad egészen a halántékáig...

Elnyújtva vinnyogni kezd, orrát befúrja a sebbe a nő nyakán, és ugyanabban a pillanatban a feszültség olyan erővel robban szét, hogy majdnem elveszíti az eszméletét.

A nő kinyitja a szemét, és lecsillapodva bámulja az országutat. A fiú a nadrágjában meleg nedvességet érez, ő maga nyálkás és sebezhető, mint egy épp csak megfogant embrió, és annyira szégyelli magát, hogy képes lenne megfojtani a nőt és cafatokra szurkálni ezt az országutat meg az erdőt.

– Kurva... – sottogja. – Kurva, kurva! – üvölti. – Hogy szálljak ki?!...

Az ajtó nem nyílik. A nő maga elé meredve bágyadtan megmozdul. Tompa hang, ő kipattan az autóból, és belevész az erdő félhomályába, eltűnik az alacsony égerfák között.

A rókalyuknál tért magához. Ugyanannál, ahol négy évvel azelőtt a lélegzetét visszafojtva figyelte a rókát meg a kis rókákat, és amikor visszatért *hozzá*, csak sírt, és képtelen volt megmagyarázni, mi történt. Az árnyak egyre hosszabbak lettek, a hátában érezte a szakadék feletti hűvös levegő lélegzetét, a fecskék éles kis szárnyai fájdalmasan hasították a mellkasát – csak nem esni fog? –, a vére hirtelen olyan nehéz és lassú...

Az odú pont a szemébe nézett – egy kitágult, rezzenéstelen pupilla.

Régóta viselt fehérnemű szagát árasztotta, mint az álmaiban, egyszerre volt undorító és ismerős, és körülötte forró és nedves narancsszín homok lüktetett. Teljes szélcsend. A fák és a fecskék elnémultak. A vér megdermedt. Csak a homok, csak az a homok lüktetett akár a lázas agyhártya, ő pedig belesüppedt, anélkül, hogy fel tudta volna fogni, mit csinál, belemerült olyan kicsiny volt mintha szétszórta volna a testét útközben az áfonyabokrok között mintha kibújt volna belőle akár egy kopott ruhából és ott hagyta volna az égerfák között lengedezni nagyon sietett nehogy utolérjék és megzavarják ahogy áldozatot mutat be a homoknak ami úgy lélegzett mint a lélek ami mindig elégedett vele ami magába szív csillapítja a fájdalmat az ösvényeket lázas gondolatokkal szórja be

Térdét a mellkasához szorítva feküdt, fejét a sötét, nedves üregbe dugta, összeszorított foga között homok csikorgott. Ha kidugta a fejét, egy kis szellőt érzett, mintha egy kihűlt lepedő ereszkedne az arcára. A bal kezét néhány helyen megvágta a kés-sel. A kis sebhelyeken az alvadt vérben homokszemek csillogtak. Előfordult vele ilyesmi az intézetben is. Egyszer még valami nőt is odahoztak neki. Mindenfélét kérdezett, és közben átható tekintettel fürkészte. Csak kérdezgetett, de nem haragudott, ha ő nem válaszolt. Azt akarták, hogy árulja be azt a fiút, akitől a kést vette. Ő meg csak gúnyosan vigyorgott.

Könnyen megtalálta az utat, pedig a fenyvesben már sűrűsödtek az árnyak, és az ágak boltívei alatt visszhangzó zihálása kísértétként tért hozzá vissza. Menet közben újra átmelegedett. A tisztás poros volt, a langyos esőcseppek tükként fúródtak az orrába. Összerezzen. A konyhaablakban már égett a villany

– a napfény fonatán fülledt levegő hulláma ereszkedett alá – a többi ablak sötét volt – csak nem mind a konyhában vannak?

A fák rejtekében maradvá kerület tett, az erdő szélén még most is ott álló elhagyott istálló felé vette az irányt. Olyan hangosan vette a levegőt, hogy amikor a konyhában hirtelen kialudt a fény, megjíedt, hogy meghallották. A fény azonban csak átugrott egy másik ablakba. Ott, a nagyszobában szoktak tévét nézni, és ott javították a tanulók füzeteket.

Nem tartottak állatokat. Az istállót kamrának használták, a szomszédoknak megengedték, hogy a karámokban tárolják a szénájukat, hiszen azok úgyis üresen álltak. Hallgatózott: a tetőn a szemerkélő eső dobolt, széna nem volt sok, talán még tavalyról maradt, de a félhomályban a száraz darabkák úgy ropogtak, mint ha elevenek lettek volna.

Az illatukat követve megtalálta a szénakupacokat, és a földre zuhant.

Itt ő volt az egyetlen, aki ilyen nagy és sötét, minden más körülötte pattogott, szúrt, csiklandozott, és miután felülkerekedett rajta, mint valami elkerülhetetlen akadályon, ugrált tovább a maga útján.

Talán ő is szerette volna, hogy képes legyen így átmászni és elmenni, és kész.

Valószínűleg sírt.

Hosszan, hosszan, bele a széna hívogató, illatos sötétjébe. A széna rögtön beitta a könnyeit, mintha azok nem is lettek volna. Kifulladt, összezsugorodott, mint egy kifacsart szövet, és a zokogás utolsó rándulásai mint ujjak görcsös hullámai markolták a szénát.

Később az eső kopogása elcsendesedett, odakinn biztosan kiderült az ég, a deszkák résein beszűrődött az esti napfény. Nem aludt, csak gubbasztott ott a sötétség gombolyagában, és az a sötétség sötétebb volt az istálló félhomályánál. Őbelőle áradt apránként, mintha mérgezett vér volna, félelmetes volt, és édes. Érezte a sötétség védelmező fénykoszorúját, ahogy szétterjedt körülötte, mint egy meleg pisifolt. Nem aludt, tényleg le sem hunyta a szemét, olyan éber volt, mint még soha, mert a sötétben éberségre volt szükség, de akkor miért nem hallotta meg azokat a lépteket – hiszen a fű mindig susog, mikor ember jön, még ha olyan nesztelen és könnyű is, mint ez,

ez a gyerek.

Ez hangtalanul és váratlanul bukkant fel itt. Felbőszítette, hogy *amaz* elsőként látta meg őt, itt állt és bámulta, miközben ő ki tudja, mit csinált. *Ez* ilyen volt – mindent elsőként látott meg, mintha valamilyen érdemeiért cserébe valahonnan odafentről megengedték volna, hogy így nézzen. Látszólag semmit nem változott, arca csontos, vonásait élessé tette a betegség. Mint egy sápadt fűszál, csak most egyforma magasak voltak.

A csodálkozás egy pillanatra egyetlen gyanakvóan remegő valamivé kapcsolta össze a két gyereket, de máris középük furakodott egy pokoli, fémes pendülés – *ez* meglepetésében elengedte a biciklit. Nyilván a bicikliért jött, eltolta a fal mellől, és akkor vette észre őt, és elakadt a szava.

Mindketten összerezzenek, mintha az éles zaj kettéhasította volna őket, és mindketten újra visszatértek saját magukba.

– Iljusa?... – suttogta a gyerek.

Gondolkodás nélkül ugrott. Csak a harag dobolt a halántékában. Mintha minden előre el lett volna határozva, és ezt nem is ő találta volna ki.

Ez nem szándék volt.

Csak egy erő, ami mindig is ott lapult benne.

Épp csak arra volt ideje, hogy megragadja a kis kést a nadrágja zsebében, amikor mint egy rugó felpattant a padlóról.

Ő nem tudja ezt a mozdulatot, tényleg, még sohasem, de mintha álmodott volna róla, hosszan-hosszan, egyik álmom a másikat után, és hirtelen, mint a villám, mint ami mindig benne lapult, neki magának nem is kell mást, csak hátralépni és hagyni, hogy ez az erő, amelyik önála jobban tudja, és akkor

most

még

és még

és még

és

csak nem

a vér befröcsköli a napfénytől csillogó bicikliküllőket, és a fekete üreg gőzölög a fehér pólón,

a fűszálak csak kívülről sápadtak, de ha elvágod őket,

olyan váratlan szín ömlik ki belőlük,

hogy meg lehet örülni, milyen mohó és élénk,

hogy lehet csillapítani, hogy lehet kibírni, ha tudta volna,

hogy így,

akkor ő, de hát ő mit is,

ezt ő csinálta

na és akkor

csak nem?.....
léptek a fűben, közeledő susogás, na és most
hamvasszőke haj, zabolátlan, pattog, mint a széna, bezúdul a
naplemente fényében fürdő ajtónyíláson, ömlik a repdeső virág-
mintás selyemből,
és hirtelen elhervad ez a repdesés, minden megáll
azok a szemek
a kristályírisz, a bibék és a porzók mosolyogva körtáncot
jártak benne, most elárasztja, előnti az a gőzölgő
amit néz –
és a siiiiiikoly
íííííí
íííííí.....
de hát mit de hát mit eresszen
itt nincs levegő itt vakít és meg lehet fulladni milyen közel
csak most
csak most
ahogy tekintetét elszakítja attól a felnyitott vakító színű
csak most ismeri fel őt

– Ilja?... – suttogja. – Ilja, te?... Te, Ilja?... Te?...

Ő az.

Izabelé.